

Ziekenzalving – een historisch overzicht

Jacobus 5: 13 t/m 16

13 Is iemand onder u in lijden? Laat hij bidden. Heeft iemand goede moed? Laat hij lofzingen.

14 Is iemand onder u ziek? Laat hij dan de ouderlingen van de gemeente bij zich roepen en laten die voor hem bidden en hem met olie zalven in de Naam van de Heere.

15 En het gelovige gebed zal de zieke behouden en de Heere zal hem weer oprichten. En als hij zonden gedaan heeft, zal hem dat vergeven worden.

16 Belijd elkaar de overtredingen en bid voor elkaar, opdat u gezond wordt. Een krachtig gebed van een rechtvaardige brengt veel tot stand.

We kennen de tijd van Handelingen als een periode van veel wonderen en genezingen. Tot 400 na Christus vonden er heel veel wonderen en tekenen plaats. Wonderen en tekenen waren niet ongebruikelijk en vonden niet alleen plaats in de gemeente, maar ook daarbuiten, om het verkondigde evangelie kracht bij te zetten.

De eerste christenen waren vaak ongeletterde mensen. Ze leefden in drukbevolkte stadswijken, maar ze stonden bekend als gelovigen en dreven demonen uit. Juist het uitdrijven van demonen was een groot getuigenis. Het liet de mensen zien: onze God is sterker dan jullie goden. De meeste evangelisatie-acties bestond uit één-op-één evangelisatie in je straat of tijdens de arbeid.

Dat er veel aandacht was voor de gave van genezing blijkt wel uit wat bekende kerkvaders als Ignatius, Polycarpus, Cyprianus, Justinus Martyr, Tertullianus, Origenes en Irenaeus erover hebben geschreven.

Maar toen betrad Augustinus het toneel. Hij zei in de eerste jaren van zijn bediening dat hij niet geloofde in wonderen en tekenen en dat God bijna geen wonderen meer deed. Wonderen konden misschien wel gebeuren, maar je hoefde dit niet echt te verwachten. Echter, naar verloop van tijd zag hij in Hippo in twee jaar tijd zeventig wonderen gebeuren. Tussen die wonderen zaten grote wonderen, zoals genezing van blindheid, artrose, mensen die een ongeluk hebben gehad en zelfs mensen die uit de dood opstonden. Deze wonderen heeft hij beschreven in zijn boek *'De stad van God'* en zijn uitspraken nam hij terug, zoals te lezen is in zijn boek *Retractationes*. Met andere woorden.... Augustinus kon er niet meer onder uit.

Echter, tóch begonnen langzamerhand wonderen af te nemen en begon met ook anders over genezing na te denken. Ziek-zijn kwam meer in de betekenis van lijden en heiliging te staan. Daardoor werd er minder voor genezing gebeden. Genezing werd ook iets dat de professionele priesters behoorden te doen. Binnen een paar generaties tijd, drong de opvatting door dat genezing iets is wat alleen hele bijzondere mensen konden doen. Daarmee gingen ze terug in de tijd. Ze gingen terug naar de tijd van het Oude Testament, waar ook alleen de priesters of profeten zo iets mochten doen. Terwijl de tijd van het Nieuwe Testament deze gaven juist naar de 'eenvoudige mensen' bracht, ook wel het priesterschap van iedere gelovige genoemd. Op een gegeven moment was er zelfs de gewoonte ontstaan dat alleen de koningen mochten genezen. "Toen kwamen er genezingsdiensten aan het hof bij het Engelse en het Franse koningshuis. De koning liep naar de zieken en zei: 'De koning raakt u aan, en God geneest u.' En er werden echt mensen genezen, want God is een

genadige God.

Reformatie

Mede door de Reformatie ging men kritischer denken over de dienst der genezing. Dit had te maken met excessen en misbruik van diverse geestesgaven in de Rooms-Katholieke kerk. Calvijn wees deze excessen terecht af, maar schoot zelf ook door in een overmatige reactie. Hij greep onder andere terug op de jonge (!) Augustinus en wilde er niets meer te maken hebben. Dus, in plaats van af te rekenen met de excessen en de kerk te zuiveren, heeft hij alles weggehaald. En dit leidde weer tot de leerstelling van het cessationisme, dat wil zeggen dat beweerd werd dat de wonderen en tekenen zijn gestopt na het overlijden van de eerste apostelen.

De Reformatie heeft – in de personen van Luther en Calvijn – het sacrament van de ziekenzalving, zoals zij dat in de praktijk aantreffen, afgewezen. Luthers kritiek betrof overigens niet de ziekenzalving als zodanig, integendeel die prees hij juist aan, maar Luther vond het fout dat men van de zalving een sacrament gemaakt heeft en dat de zalving werd onthouden aan degenen voor wie het bestemd was, namelijk de zieken. Bovendien wees Luther erop dat in Jakobus 5 de belofte van heling en vergeving niet allereerst verbonden is met de zalving, maar met het gebed van het geloof. De reformatoren gaven dus meer aandacht aan het verschil tussen Jakobus 5 en de gegroeide praktijk dan aan een nieuwe praktijk op grond van dit Bijbelgedeelte. Vandaar dat op het protestantse erf de vraag naar de ziekenzalving steeds geringer werd.

Wereldwijd, dus ook in Nederland kwam er de vorige eeuw langzamerhand een herwaardering voor ‘de dienst der genezing’. Zo valt ook te lezen in een herderlijk schrijven van de generale synode van onze (Nederlands Hervormde) kerk in 1960. In dit pleidooi, waarin ook verwezen werd naar Jakobus 5 en Marcus 6, werd de nadruk gelegd op zielzorg met aandacht voor schuld belijden en vergeving, de relatie tussen geloof en gebed en van Gods zijde: de zegening en de gave van de Geest, gesymboliseerd in handoplegging en zalving.

Heden ten dage wordt – met name in evangelische kringen, maar ook andere, meer aandacht gevraagd voor de vragen van ziekte en genezing en de betekenis van handoplegging en ziekenzalving en wordt deze ook steeds meer toegepast.